

Role sociální demokracie v nízkouhlíkové transformaci

Podklad připravený Hnutím DUHA a Greenpeace Česká republika pro jednání s ministrem zahraničních věcí dne 18. 09. 2019

- V debatě kolem evropských klimatických cílů není sociální demokracie slyšet, přestože je členem vlády a spolurozhoduje o postoji Česka na klíčových jednáních. Přenechává veškerý prostor silnějšímu koaličnímu partnerovi a premiérovi A. Babišovi - ze scénářů Evropské komise k dosažení uhlíkové neutrality je zjevné, že se jedná o příležitost přetvářet ekonomický model a klíčové bude mít vlastní představu o jejím dosažení (podobně k věci začíná přistupovat řada aktérů, např. ČEZ). Česko v červnu například zablokovalo schválení EU strategie, která měla za cíl uhlíkovou neutralitu EU do roku 2050. Přestože například před volbami do Evropského parlamentu se lídr sociálnědemokratické kandidátky Pavel Poc veřejně přihlásil jak k uhlíkové neutralitě, tak k ambicióznějšímu cíli 2030.

Uhlíková neutralita do roku 2050 i navýšení ambicí do roku 2030 na 50 %, respektive 55 % je stále aktuální téma, kterým se EU bude v nejbližších měsících zabývat a sociální demokracie by se měla ze všech sil snažit, aby se neopakovalo to, že Česko bude blokovat progresivní klimatickou politiku EU.

Tuto agendu má na starosti v nové Komisi Frans Timmermans, tedy politik blízký sociální demokracii. Sociální demokracie by podle našeho názoru měla jeho snažení a agendu podporovat a zároveň aktivně komunikovat i v Česku a veřejně se přihlásit k hlavním cílům, konkrétně k:

- návrhu zákona, kterým by klimatickou neutralitu do roku 2050 EU uzákonila
- předložení plánů na navýšení cílů omezení skleníkových plynů do roku 2030
- Evropskému klimatickému paktu, který by měl sloužit jako platforma politiků, vědců, zástupců regionů a občanského sektoru pro hledání a vytváření iniciativ a opatření pro nezbytné změny ve společnosti, plynoucí z nutnosti omezovat skleníkové plyny a připravovat se na dopady změn klimatu
- farm to fork strategii, která má za cíl zajistit udržitelnou produkci potravin
- just transition - spravedlivá transformace regionů, na něž opatření směřující k omezení skleníkových plynů dopadnou nejvíce, carbon border - set opatření, včetně zavedení nových uhlíkových cel, který by měl zabránit tzv. carbon leakage, tedy relokaci výroby do zemí s nižšími ambicemi na snižování emisí skleníkových plynů a tzv. zero pollution ambition, která má za cíl snížení znečištění ze všech zdrojů, včetně CO₂ či hluku.
- Strategii pro biodiverzitu do roku 2030

- Vznikají nové sektory a zanikají staré - tento proces je nutné politicky moderovat s ohledem na rovnoměrné rozložení nákladů transformace (spravedlivá transformace) - pro sociální demokracii je zde řada příležitostí tvořit vizi budoucí společnosti s lepší kvalitou života:
  - čisté ovzduší (zbavení se vytápění uhlím v domácnostech, což se týká 300 tisíc domácností)
  - levnějšími energiemi (podpora samovýrobců elektřiny a energeticky nezávislých obcí)
  - zdravějšími potravinami (proměna industriálního zemědělství)
  - lepšími pracovními místy spojenými s novými odvětvími - opřít se o tradici strojírenství a stavebnictví.

- **Konkrétní opatření, která by mohla být tématy sociální demokracie:**
  - **Nízké těžební poplatky umožňují ohromné výdělky uhlobaronům:** Sociální demokracie řeší bankovní daň, ale masové úniky s velkými dopady na veřejné zdraví se konají jinde. Za roky 2009–2017 i kvůli nízkým těžebním poplatkům (úhradám z vydobytého nerostu) z hnědého uhlí vyplatily soukromé těžební společnosti téměř 25 miliard korun dividend svým majitelům. Z toho 22 miliard poslaly firmy bývalé Mostecké uhelné Pavla Tykače své mateřské firmě v daňovém ráji na Kypru, zatímco státu odvedly na poplatcích jen asi 0,8 mld. Kč. Kdyby činily poplatky 10 % tržní ceny (maximum dle horního zákona), tak by stát/obce získaly o 15 miliard Kč více (z toho 7,5 miliard od soukromých společností) a majitelé by se přitom stále těšili ze zisku a rozhodně nemuseli propouštět. A bylo by více peněz na pomoc se sociálně citlivou transformací ekonomiky pro regiony, obce a lidi.
  - **Nízkopříjmoví lidé platí za svou chudobu svým zdravím:** Energetická daň pro tříděné uhlí v domácnostech je nyní v porovnání s uhelnými zdroji EU ETS velmi nízká a nemotivuje tak k opuštění tohoto špinavého paliva. Ministryně financí by měla předložit návrh zvýšení energetické daně na uhlí tak, jak vyžaduje platná Státní energetická koncepce ČR. Zároveň je ale třeba navrhnout změnu systému sociálních dávek, který pomůže chudým domácnostem s nákupem čistých paliv místo uhlí a dalšími náklady spojenými s přechodem na obnovitelné zdroje a úspory energie.
  - **Obnovitelné zdroje jsou příležitostí pro zaměstnanost i stabilní ceny energie v obcích nebo školách:** již 7 let stát nepodporuje rozvoj OZE a nevyužívá potenciálu, který pro OZE v ČR existuje (současný návrh klimaticko-energetického plánu je cca 3 % pod potenciálem do roku 2030). Zákon o podporovaných zdrojích energie zároveň nebere v potaz potenciál družstevních nebo obecních decentralizovaných zdrojů energie, které by přinesly dodatečné prostředky do komunit, uchránily je od výkyvů cen energie a podpořily místní rozvoj.
  - **Zdravá krajina krokem k řešení sucha:** Sociální demokracie má v rukou klíčové ministerstvo k řešení problémů sucha a zdravých potravin, zatím však tuto příležitost nijak neuchopilo. Krajina má schopnost zadržet o 40% více vody než v současné stavu (vysoká míra eroze způsobená industriálním způsobem hospodaření, data VÚMOP). Zemědělci nejsou jen producenty potravin, ale poskytovateli veřejných služeb - ochrany vodního režimu v krajině, biodiverzity a rekreační funkce krajiny. Na základě plnění těchto funkcí by jim měly být poskytovány dotace. Cílem dotací má být: (1.) vytvoření přírodních prvků na alespoň 10 % zemědělských ploch ve všech typech krajiny, jež budou bez použití chemických přípravků sloužit jako útočiště zvířem, ptákům, hmyzu (opylovačů) i původních planých rostlin, (2.) dlouhodobému zachování kvality zemědělské půdy, se zvláštním zřetelem na zvýšení množství vody zadržované v půdě, a (3.) zmenšení souvislých ploch jedné plodiny na nejvýše 20 ha a rozčlenění větších lánů cestami, alejemi, větrolamy a dalšími prvky rozptýlené zeleně.